מה הדין: התחייבות נדוניה לחתן שפרש מלימוד התורה – האם המחותן חייב להמשיך לשלם?

מתוך שיעורי הרב אלחנן פרץ שליט"א בדיני ממונות, נזיקין והלכות גזילה

אבי הכלה התחייב בראשי הפרקים ("תנאים") לשלם לחתנו סכום חודשי קצוב וגבוה למשך מספר שנים, על מדעת שהחתן ישב וילמד בבית המדרש.

הנידון: אבי הכלה ("המחותן") התחייב בראשי הפרקים לשלם לחתנו סכום חודשי קצוב למשך מספר שנים כדי שיוכל לשבת וללמוד בכולל. כעבור שנה החליט החתן לצאת לעבוד לפרנסתו והתבסס מבחינה ממונית. האם המחותן חייב להמשיך לשלם את הסכום שהתחייב, או שהוא רשאי לבטלו?

לגבי התשלומים שכבר שולמו לחתן – אין המחותן יכול להוציאם מידו (מכוח הכלל "מתנה שניתנה אינה חוזרת"). אך לגבי התשלומים העתידיים – כיוון שיסוד ההתחייבות נשען על קצבת צדקה ותמיכה בלימוד התורה, והחתן אינו עוסק עוד בתורה ואינו זקוק לצדקה זו, פטור המחותן מלהמשיך ולשלם.

הסיפור מן השיעור

הרב הציג את המקרה המצוי בבתים רבים: אבי הכלה התחייב לתמוך בחתנו בסכום נכבד מדי חודש, מתוך שאיפה וציפייה שבתו וחתנו יקימו בית של תורה והחתן ימשיך להיות "מחובשי ספסל בית המדרש". כעבור זמן מה יצא החתן לעבוד והחל להרוויח משכורת נאה. המחותן טען: "אני התחייבתי לצדקה ולתורה! אם אינך לומד ואתה מרוויח יפה, חבל על כספי ואני מעדיף לתנו לאברכים אחרים".

הרב הכריע: ההתחייבות בראשי פרקים אינה חוב ממוני רגיל אלא מתנה וצדקה התלויה באומדנא. לגבי להבא – מודים הפוסקים שאין המחותן חייב להמשיך לשלם למי שאינו לומד ואינו צריך לכך.

ההלכה מבחינה בזה בין תשלומים שכבר ניתנו לבין תשלומים עתידיים:

מעות שכבר שולמו: אין אבי הכלה יכול להוציאן מיד החתן, מפני שמתנה שניתנה ונשלמה אינה חוזרת *(שולחן ערוך, חושן משפט, סימן רמ"ה סעיף ה')*.

סכום הנדוניה הבסיסי הרגיל: מגיע לחתן מן הדין ואין המחותן יכול לבטלו, מפני שניתן עבור עצם הנישואין *(שולחן ערוך, אבן העזר, סימן נ"א סעיף א')*.

(שולחן ערוך, חושן משפט, סימן רמ"ה סעיף ג': "דברים שבלב אם היו מוכחים לכל – הרי אלו דברים, וכל הנותן מתנה על דעת שתתקיים אומדנא דיליה ולא התקיימה – חוזר" ; ובאבן העזר, סימן נ"א סעיף א': "הפוסק מעות לחתנו ללמוד תורה ויצא למלאכה – פטור מלהבא, שעל דעת כן לא התחייב").

התשובות נערכו על פי שיעורי הרב אלחנן פרץ שליט"א ועל פי פסקים שקיבל מאת הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל ומגדולי הפוסקים, והן לעיון בלבד. אין לסמוך על האמור כאן להלכה למעשה, ובשאלה פרטית יש לפנות לרב או לבית הוראה.

בית מדרש להכשרת דיינים ומורי הוראה

לימודי הלכה ברמה גבוהה ועיון ישיבתי מעמיק על פי גדולי הפוסקים, בראשות מורנו הרב אלחנן פרץ שליט"א, גאב"ד "חוקת משפט".

שימוש בדיני תורה בפועל ותעודת הסמכה בסיום המסלול · שיעור חושן משפט בכל יום שלישי בערב, שכונת רוממה, ירושלים

חפשו בגוגל: "בית הוראה הוראת המשפט"

להרשמה ולפרטים: 02-6260680 · horat-hamishpat.co.il

סרקו את הקוד לאתר הוראת המשפט

https://horat-hamishpat.co.il/halacha-qa/dowry-groom-left-learning/